

František Weyr: *Teorie práva*

Praha: Wolters Kluwer, 2015, 388 s. ISBN 978-80-7552-000-5

(reedice knihy Františka Weyra *Teorie práva* z roku 1936)

V závěru roku 2015 vydalo nakladatelství Wolters Kluwer v rámci řady klasických právnických děl (editorem této řady je Ondřej Horák) v reedici knihu Františka Weyra *Teorie práva*,¹ od jejíhož prvního vydání v roce 1936 uplynulo letos právě 80 let.

Autor knihy František Weyr (25. dubna 1879 – 29. června 1951), významný český právník, byl jednou z čelních osobností naší prvorepublikové právní vědy, zakladatel a hlavní představitel brněnské normativní školy právní, profesor Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a její první děkan. Ústředním předmětem zájmu Weyrovy vědecké činnosti se stala právní filosofie, která se prolíná celým jeho literárním dílem. Weyr si stanovil za cíl vybudovat skutečnou právní vědu, kterou měla být jeho normativní právní teorie, nejen jako právněteoretické, ale i právněfilosofické učení. Východiskem normativní teorie je transcendentální (kritická) filosofie Immanuela Kanta, především Kantova myšlenka dualismu přírody a mravnosti (čistého a praktického rozumu).

Vydávaná *Teorie práva* představuje Weyrovo nejvýznamnější literární dílo, ve kterém autor shrnul své úvahy o právní vědě a její noetice. Je výsledkem Weyrova názorového vývoje, kterým prošel. Je označována jako mezník jeho úvah, ale i za „ideově druhé vydání“ jeho *Základů filosofie právní*² z roku 1920. Autor se ve své *Teorii práva* zabývá týmiž problémy, jimiž se zabýval již ve svých *Základech filosofie právní*, a současně zde shrnuje téměř všechny výsledky svých noetických, metodologických a právněfilosofických úvah, které v té době publikoval v řadě svých knih a pojednání. V předmluvě k *Teorii práva* František Weyr výstižně uvádí, že uvedené dílo „má být mezníkem v mé dosavadní literární činnosti vědecké a v jednotu shrnouti to, čemu jsem dosud učil a co jsem na různých místech a při různých příležitostech uveřejnil. Můj pokus byl mně ulehčen skutečností, že celá má dosavadní vědecká činnost byla od svého začátku ovládána jedinou ústřední myšlenkou. Lze ji stopovati již v prvních mých literárních pracech, uveřejněných před více než čtvrtstoletím a jí zůstal jsem věren až do dneška. Je to úmysl vybudovati skutečnou teorii práva, kterou jsem již ve svých studentských letech postrádal. Výrazu ‚teorie‘ užívám při tom jako synonyma výrazu ‚vědy‘.“³ Weyrovu *Teorii práva* je možno právem zařadit mezi vědecká díla evropského významu.

Knihy *Teorie práva* se skládá ze dvou částí – první část (obecná) a druhá část (kritická) – a z dodatku. V obecné části autor nastiňuje základy právní teorie. Autor objasňuje filosofický základ a východisko, předkládá rozlišení mezi intelektem a vůlí (poznáváním a jednáním) a popisuje vzájemný poměr funkcí poznávajícího subjektu a subjektu povinnostního. Dále se autor zabývá pojmem normy, platností a účinností normy, druhy norem a normovými soubory. Autor rovněž popisuje statické a dynamické hledisko, věnuje se zdvojení předmětu normativního poznávání a praktické funkci normy. Autor se dále zabývá i otázkou vztahu normy a hodnoty, interpretací a aplikací norem.

¹ WEYR, František. *Teorie práva*. Brno – Praha: Orbis, 1936, 388 s.

² WEYR, František. *Základy filosofie právní (nauka o poznávání právníkem)*. Brno: A. Píša, 1920, 244 s.

³ WEYR, František. *Teorie práva*. 2. vydání – reprint. Praha: Woltes Kluwer, 2015, 388 s.

Kritický idealismus Weyrovi umožnil rozlišovat mezi poznáváním (rozumem) a chtěním (vůlí) a zachytit přínos poznávajícího subjektu do procesu poznání: „... poznávající subjekt může si představovat či konstruovat svůj předmět různým způsobem: buď jako jsoucí (existentní), nebo jako povinovaný či chtěný. Tato představa (konstrukce) jest přínosem poznávajícího subjektu; odmyslíme-li si ji, zůstává jakožto předmět poznávání věc o sobě, tedy předmět zásadně nepoznatelný.“⁴

Jediná vlastnost věci o sobě je „danost“, tj. vlastnost být předmětem poznání „... povšechná danost (Gegebenheit) jeví se s hlediska kausálního jako existence (skutečnost), a s hlediska normativního jako platnost. Příroda (jako taková) existuje, norma platí... Tyto vlastnosti poznávaného předmětu – obecná danost věci o sobě, existence (skutečnost) přírody a platnost normy – jeví se jako přínosy či hypotézy poznávajícího subjektu. Pravíme-li tedy, že předmětem kausálního poznávání jest příroda (vnější svět), pak patrně musíme – chceme-li zachovat základní obdobu – říci, že předmětem normativního poznávání jest norma (něco, co má býti) a předmětem poznávání teleologického postulát (něco, co jest chtěno).“⁵

„Předmětem normativního poznávání jsou normy. Norma jest výraz něčeho, co býti má... poznávající normy, poznáváme jejich obsah, t. j. to, co podle nich býti má. Obsahem normy může býti cokoli. Z toho plyne, že obsah sám nerozhoduje o metodě poznávací, nýbrž jediné forma, ve které vystupuje...“⁶

„Povinnost možno chápati buď objektivně nebo subjektivně. V prvním případě spadá v jedno s obsahem normy: tento obsah, nebo: skutková podstata, stanovená normou ... jeví se jako „povinnost“. V druhém případě přistupuje představa někoho, kdo skutkovou podstatu, stanovenou normou, má přivodit, kdo se podle obsahu normy má zachovat. Tohoto činitele nazýváme obecně povinnostním subjektem.“⁷

Ve druhé – kritické části – podává autor kritiku tradiční právní nauky: podrobuje kritickému rozboru všechny důležité obecné pojmy. Zabývá se předmětem právního poznávání (pojmem právní normy). Dále zkoumá právní vědu a její poměr k sociologii a historii, nastiňuje vzájemný poměr teorie (vědy) a právní praxe. Autor se rovněž zabývá právem (právním řádem) a spravedlností, pozitivností práva, vztahem státu a práva. Dále autor zkoumá obecný pojem právního řádu, mezinárodní právo a prameny práva. Popisuje pojmy právní osobnost, orgán a kompetence (příslušnost). Nastiňuje stupňovitou výstavbu právního řádu i zásady právního řízení. Dále autor podává charakteristiku tradiční právní nauky, objasňuje různé způsoby dělení práva: objektivní a subjektivní právo, materiální (hmotné) a formální (procesní) právo, veřejné a soukromé právo, konstitutivní a deklaratorní, kogentní a dispozitivní, právo věcné a obligační. V neposlední řadě rozlišuje právo přirozené, obyčejové, psané a nepsané. Věnuje se také právní systematice, definici státu, nauce o státních formách a funkcích, organizaci státních funkcí a zákonodárství, politickým stranám, soudnictví a správě, hlavě státu atd.

V závěru své *Teorie práva* Weyr připojil dodatek, ve kterém popisuje vznik a vývoj normativní teorie. Dodatek obsahuje i přehled literární tvorby vzniklé v prostředí jeho právní školy.

---

⁴ WEYR, František. Tamtéž, s. 25.

⁵ WEYR, František. Tamtéž, s. 25.

⁶ WEYR, František. Tamtéž, s. 34.

⁷ WEYR, František. Tamtéž, s. 36.

Ve svém článku *Několik poznámek k Weyrovu spisu „Teorie práva“* významný právní filosof Jaroslav Kallab píše: „... jest málo spisů tak naplněných myšlenkami jak filosofickými, tak právníckými, někdy zcela novými, někdy originálně formulovanými, vždy nabádajícími k dalšímu přemýšlení, jako tento spis, v němž Weyr shrnul výsledky aspoň dvaceti let své pilné a soustavné vědecké práce. Věda právní, zvláště naše, bude se musiti v nejrůznějších svých odvětvích vždy znovu k tomuto spisu vraceti, třeba i jen proto, aby si ověřila a lépe vyzbrojila své učení odchýlné.“⁸ Také významný prvorepublikový ústavní právník Zdeněk Neubauer ve své stati *Weyrova teorie práva* práci vysoce hodnotí: „Je to dílo výhradně teoretické, které nelze zařaditi k žádnému z uvedených typů naší právnícké literatury, nehoví žádnému z běžných požadavků dnešních hromadných konsumentů právníckých publikací, ať praktiků, ať studentů, a nebude ani autoru na prospěch pro nějaký návrh jmenovací. A přece bylo napsáno a je a bude hodně čteno... Neboť nezmizela ani u nás ještě docela touha po skutečné právní kultuře. Vydání knihy tohoto druhu je v našem kulturním životě událostí zcela mimořádnou.“⁹

Reedici Weyrovy *Teorie práva* doplnil úvodem profesor brněnské právní fakulty Miloš Večeřa, v němž čtenáři výstižně přibližuje nejen samotnou Weyrovu *Teorii práva*, ale i celou šíři Weyrovy osobnosti, včetně představení celého jeho díla, životní a vědecké dráhy.

Reedice knihy Františka Weyra *Teorie práva* je významným přínosem pro českou právní vědu, neboť toto základní právně filosofické a právně teoretické dílo učiní přístupným české právnícké i laické veřejnosti. Přispěje tak k oživení Weyrových myšlenek a nepochybně poskytne řadu nových podnětů k úvahám na dané téma.

JUDr. Renata Rázková, Ph.D.

asistentka soudce Ústavního soudu

---

⁸ KALLAB, Jaroslav. Několic poznámek k Weyrovu spisu „Teorie práva“. In *Časopis pro právní a státní vědu*. 1937, roč. XX, č. I., s. 257.

⁹ NEUBAUER, Zdeněk. Weyrova teorie práva. In *Časopis pro právní a státní vědu*. 1937, roč. XX, č. I., s. 66.